

שאלה: כיצד ייתכן שאבינו יצחק, שזכה להיות מאבות האומה, יתפתה לחשוב כי בנו עשו הוא עיקר? והרי יעקב היה "יושב אהלים" (בראשית כה, כז) ופירשו חז"ל יושב ולומד חכמה. ומה הוא עשו מולו, שכל עסקו הוא בציד של חיות? וגם הפסוק מודיע שיצחק אהב את עשו עוד מראשית ילדותו (כה, כח), עוד בטרם היה יצחק עיור ואינו יודע מה מתרחש. הא כיצד החליף את הטוב בגרוע? את הראוי לקידום במי שהוא נפסד במדותיו, לעסוק בציד חיות משום ה"כיף". ושאלה עוד יותר קשה, הרי בגיל ארבעים נשא עשו שתי בנות חת (בראשית כו, לד), שהיו מקטירות לעבודה זרה והיו למורת רוח גם לרבקה וגם ליצחק (כו, לה ורש"י שם). והיתה באפשרותו של עשו לגרש את נשותיו, ולא עשה כן. ויש להבין מדוע אם כן עלה בדעתו של יצחק להעדיף את עשו על פני יעקב, איש תם וישר, ולתת דוקא לו את הברכות?

תשובה: ספר "בית הלוי" מציע כי חשב יצחק שאמנם בנו עשו אינו עוסק בחכמה, אבל הוא ראוי להיות מסייע ותומך באחיו יעקב שעסק בתורה. אני מוסיף: "אהבה" זו שיצחק אהב את עשו היתה לשם שמים כדי לקרב אותו, כדי להציל אותו, כדי להשפיע עליו לטובה. המייעצים החינוכיים בימינו, מה לעשות עם בן הסוטה מן הדרך הראויה, מלמדים שאין להרחיק אותו מהבית אלא להראות לו אהבה [כמו שבאמת יש לאהוב כל יצור של הקב"ה, על פי מהר"ל על אבות א, ו] ושמה ע"י "ימין מקרבת" יש תקוה שבמשך הזמן "ראה את האור".

בנוסף לכך, בכל הדורות הראשונים האציל האב סמכויות אל בנו הבכור, מי שיבוא אחריו למלאות את מקומו להיות ראש המשפחה במות האב. ולכן בירושה מקבל הבן הבכור פי שתיים (דברים כא, יז) כי הוא ינהל את הענינים אחרי מות אביו. משום כך כל הברכות שבגשמיות רצה יצחק להנחיל למי שחשב שהוא הבכור "ויתן לך האלוהים מטל השמים ומשמני הארץ" וכו' (בראשית כז, כח-כט).

רק כאשר נודע פתאום ליצחק כי עשו כבר מכר את הבכורה ליעקב (כז, לו) אז הסכים יצחק "הן גביר שמתיו לך" ואישר את הברכות שנתן ליעקב קודם לזה.

ויש ראייה גדולה כי גם כל הזמן שיצחק בירך את עשו חשב עבורו לתת לו רק את הברכות הגשמיות, וחסך בצד את הברכה הרוחנית כדי לתת אותה רק אל בנו יעקב. הנה לפני צאתו של יעקב בדרך לחוץ לארץ אמר לו (בראשית כח):

(א) וַיִּקְרָא יַצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיִּצְוֵהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן:

(ב) קוּם לך פְּדֹנָה אֶרֶם בֵּיתָה בְּתוֹאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבִן אָחִי אִמְךָ:

(ג) וְאֵל שְׂדֵי יְבָרַךְ אֶתְךָ וְיַפְרֹךְ וְיִרְבֶּךָ וְהִיִּיתָ לְקָהֵל עַמִּים:

(ד) וַיִּתֵּן לְךָ אֶת בְּרַכְתּוֹ אֲבָרְהָם לְךָ וּלְזַרְעֶךָ אֶתְךָ לְרִשְׁתְּךָ אֶת אֶרֶץ מִגְרִיף אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:

כלומר, ירושת ארץ ישראל, הכוללת בקרבה כל הטוב הרוחני, ברכה זו נשמרה אך ורק למען יעקב "יושב אהלים".

הוכחה מוחצת לכך, ממה שבעת שבכה עשו לפני אביו "הברכה אחת היא לך אבי?" (בראשית כז, לח) כלום לא השארת שום דבר נוסף, ותברך אותי באותו דבר הנוסף? לא ענה יצחק שה' יתן לך את מורשת אברהם "לרשתך את ארץ מגורך אשר נתן אלוהים לאברהם". דוקא נתן לו לעשו אז עוד שפע של ברכות גשמיות "הנה משמני הארץ יהיה מושבך" (כז, לט) ועוד הדגיש לו את תכונתו הנפשית "ועל חרבך תחיה".

הרי מכל זה סימנים מובהקים שיצחק לא היה מוטעה בענין החשיבות של יעקב בנו. אלא חשב להציל את עשו, למרות שפלותו, למרות אטימותו. נהג בו יצחק כאב חומל, ורצה בטובתו. אבל ודאי לא העלים עין ממעלותיו של בנו יעקב.